

22.08.92

УГОСЦІ прыходзілі лунінчане, якія не бачылі горада паўвека. Вчыра кажучы, мяне цікавіць нацыянальнасць чалавека толькі з мэтай пазнання своеасабліваасцей і звычаяў народа, абагачэння новымі звесткамі і новымі ўражаннямі. На гэты ж раз бышчам забылася, што нашы госці – прадстаўнікі іншай нацыі і іншай дзяржавы. Са мною гутарылі не яўрэі з Ізраіля, а мае землякі, лунінчане, улюбёныя ў той даваенны горад, які захавалася ў іх памяці, які і мне дарагі больш за сучасны, дзякуючы расказам старажылаў. І як жа шмат цікавага пра свой родны Лунінец даведалася ад гэтых, строга кажучы, іншаземцаў!

Але пра гэтыя навіны – у свой час. Цяпер жа, коротка спыніўшыся на праграме наведвання, выкажу некаторыя меркаванні.

Афіцыйная назва таварыства, членаў якога прымаці, – арганізацыя выхадцаў з Лунінца і Кажан-Гарадка ў Ізраілі. Чаму менавіта прадстаўнікі гэтых двух месцаў аб'ядналіся? Вось як адказаў на гэтае пытанне кіраўнік дэлегацыі Доў Левін:

– Кажан-Гарадок – значна больш старажытнае мястэчка, чым Лунінец. Большасць яўрэяў, якія перасяліліся ў горад у пачатку ХХ стагоддзя і сталі лунінчанамі, былі ўраджэнцамі Кажан-Гарадка. Напрыклад, мой прадзед Якаў-Мошэ Левін, 1835 года нараджэння, мой дзед Шлома Левін, 1860-га, мой бацька Іцка Левін, 1888-га года, – усе з Кажан-Гарадка, а я ўжо ў 1922 годзе нарадзіўся ў Лунінцы.

Спадзяюся, што найбольш дакладныя гістарычныя звесткі пра гэтыя два населеныя пункты стануць выдომья пасля перакладу з іўрыту кнігі, якую падарылі госці. Яе назва азначае яўрэйскую памінальную малітву. Кніга апавядае пра даваенную гісторыю Лунінца і Кажан-Гарадка, змяшчае фотаздымкі пачатку стагоддзя, а таксама – спіс загінуўшых у перыяд акупацыі яўрэяў – жыхароў гэтых двух месцаў. Гэта сапраўды тая ж самая кніга „Памяць“, над якой цяпер працуюць у кожным раёне Беларусі, і вось толькі ў Ізраілі яна выдадзена ў 1952 годзе. (Калі ж мы выканаем свой чалавечы абавязак перад загінуўшымі?!)

У час экскурсіі па горадзе кіраваліся планам Лунінца пачатку 30-х гадоў, які ўтрымліваецца ў гэтай кнізе.

Канешне, нашы старыя вуліцы Садовая, Старасельская, Пясковая цяпер перабудаваны. Усё ж у Лунінцы яшчэ захавалася шмат дамоў, уладальнікі якіх, напэўна, і не здагадваюцца, што раней гэтыя пабудовы належалі яўрэйскім сем'ям.

Добрачытлівая сустрэча адбылася ў завулку Вузкім – Вонскім, як ён называўся па-польску. У адным з дамоў тут нарадзіўся Доў Левін. (Яго бацьку, які меў багаты магазін верхняга адзення,

напаміну аб яўрэйскай гісторыі горада. Паклаўшы руку на сэрца, прызнаем: а ці нагадвае што-небудзь у Лунінцы пра яго прыналежнасць да Беларусі?)

Пры наведванні краязнаўчага музея ізраільцыян асабліва ўразіла выстава творчасці народных умельцаў, выступленне „жывога экспаната“ – фальклорнага калектыву, які дэманстраваў старажытныя рамёствы. Зразумела, што экскурсія ў музей была абмежаванай па

ЧЫМ ВЫКЛІК НАСТАЛЫ

● НАТАТКІ АБ НАВЕДВАННІ ЛУНІНЕЧЧЫНЫ Д

памятаюць многія старажылы Лунінца). Дом быў разбураны ў гады вайны, але на ўчастку пабудаваны новы, дзе цяпер жыве сям'я Біруковічаў. Пасляваеннага ўзросту людзі гасцінна прынялі выпадкова зайшоўшых людзей. І гэта быў натуральны працяг таго настрою, з якім чалавек вяртаецца дамоў. У шчырасці такіх пачуццяў сумнявацца не даводзілася. Дастаткова было паглядзець на вільготны ад слёз успамінаў вочы Дова Левіна, Меіра Друкера, Якава Бжуўштэйна, на братаў Меіра і Цві Двіраў, не выпускаючых з рук фотаапараты, на ўважлівы позіркі маладых Іохана і Тамары, калі іх бацька Шлома Ахітуў паказваў дзецям гімназію, дзе ён вучыўся (цяпер нугуначная бальніца), ці сінагогу, частка якой захавалася на вулцу Прыпяцкая і Гастэла. (Дарэчы, адзінае, што засмуціла гасцей, адсутнасць

часу, але гасцям так спадабаліся самадзейныя артысты, што яны папрасілі яшчэ аб адной сустрэчы з імі.

І такая сустрэча адбылася суботнім вечарам у гасціннай зале гарадскога Дома культуры. Самае дзіўнае, што фалькларысты з ансамбля „Крынічанька“ як сапраўдныя гаспадары і гаспадыні частавалі не толькі сваімі мастацкімі здольнасцямі, але прыгатавалі смачныя стравы народнай кухні – бульбу, дранікі, бліны, разнастайныя кашы. Атрымаўся цудоўны інтэрнацыянальны вечар дружбы ў старым, добрым разуменні такіх адносін. Тут не было артыстаў і глядачоў. Разам танцавалі, разам слявалі. І хаця ізраільцыяне – на іўрыце, а лунінчане – на рускай мове, але песні былі аднымі, гучала агульная мелодыя, таму што выконваліся непараўнальныя савецкія песні 30-40-х гадоў, якія на

Усё жыццё запамінала старэйшае пакаленне, незалежна ад цяперашняга месца пражывання кожнага.

ТАКОЙ жа сяброўскай была сустрэча і на кажан-гарадоцкай зямлі. Пасля мітынгу каля рэканструяванага — не магу ўтрымацца, каб не назваць гэта, можа, і перавалічана — мемарыялу дэлегацыі з Ізраіля правяла памінане па яўрэйскаму рэлігійнаму абраду. Былі запалены свечкі і кінута жменя зямлі з радзімы

АЕЦЦА ТЯ

ДЕЛЕГАЦЫЯЙ З ІЗРАІЛЯ

продкаў. Потым госці ўсклалі кветкі да помнікаў загінуўшых воінаў і партызан у Кажан-Гарадку і Дрэбску, наведалі дзіцячы садок „Малышок” у Дрэбску, дзе ўсе захапляліся цудоўным унутраным афармленнем пакояў. За вячэрай гасцей цёпла віталі старшыні — Гарадоцкага сельсавета С.П. Петрасюк, калгаса-аграфірымы „Маяк” В.М. Адзішчаў, калгаса-камбіната „Крыніца” М.М. Лятчэня, дзякуючы арганізацыйным дзеянням якога праведзена рэканструкцыя помніка ахвярам фашызму ў Кажан-Гарадку. Прафінансавала гэтыя работы ўнутрыарэнднае прадпрыемства па вытворчасці тары пры цяплицы, за што яго кіраўніку Пятру Аронавічу Уліцкаму была выказана ўдзячнасць абодвух бакоў.

У СУВЯЗІ з гэтым нельга не адзначыць адну акалічнасць. Толькі сям’я Уліцкіх у Луніныцы — муж, жонка і яе

сястра аказалі дапамогу ў прыёме ізраільскай дэлегацыі. Не хачу, каб падаў цень на ўсіх лунінецкіх яўрэяў, але асобныя з іх вялі сябе проста нетактоўна, патрабуючы да ўласных персон такой жа ўвагі з боку арганізатараў, як і да гасцей з Ізраіля. Мне ж здавалася, што яны павінны былі прапанаваць узяць частку клопатаў на сябе па прыёму іх супляменнікаў. Акрамя вышэйназванай сям’і, гэтым ніхто, відавочна, не пажадаў сябе абцяжарваць. Магчыма, былі нейкія прыватныя сувязі, але размова ідзе аб больш шырокім удзеле ў арганізацыі такога роду сустрэч, якія, спадзяюся, адбываюцца не апошні раз.

І яшчэ. Гэты візіт стаў у многім магчымы пасля ўстанавлення кантактаў камісіі па стварэнню Кнігі „Памяць” з былымі землякамі ў Ізраілі. Дзякуючы прадстаўнікам Лахвенскай арганізацыі Іегашуа Ліору і Лунінецка-Кажан-Гарадоцкай — Мошэ Дрэбскаму нам былі дасланы спісы ахвярагэта, потым апублікаваныя ў газеце для ўдакладненняў. Ніхто з яўрэяў, якія жывуць у Луніныцы, не звярнуўся ў рэдакцыю са сваімі заўвагамі. У такім выглядзе прозвішчы і імяны адлюстраваны на помніку ў Лахве, дзе адзін з нашых гараджан учыніў скандал: маўляў, некага забылі, некага не так напісалі. Дзе ж вы былі раней? Цяпер ускладайце віну за магчымыя памылкі толькі на сябе. Больш таго. Было сорамна глядзець, як некаторыя з лунінецкіх яўрэяў

падкрэслена дэманстравалі нацыянальную салідарнасць перад гасцямі з Ізраіля. Між тым, сваю шчырую памяць пра загінуўшых тыя даказалі канкрэтнымі справамі. Шаноўныя ж лунінецкія яўрэі, за рэдкім выключэннем, ні разу не адгукнуліся на мае просьбы праз газету падзяліцца ўспамінамі. Так, пра трагедыі балюча ўспамінаць. (А ці лягчэй пісаць?) Навошта ж рабіць выгляд, што вас дагэтуль тут прыгнітаюць нават абьякавасцю да

важных трагічных ваенных лёсаў?!

Мы хочам напісаць аб’ектыўную гісторыю Лунінецчыны, якая немагчыма без расказу аб жыцці яўрэйскага насельніцтва ў раёне. Мы спадзяемся, на наладжванне сувязей з выхадцамі з нашых мясцін у Ізраілі. Але нам бы вельмі хацелася супрацоўнічаць з усімі жыхарамі Лунінецчыны, у тым ліку і з лунінецкімі яўрэямі, якія, на жаль, па невядомых прычынах адмаўляюцца ад такога імкнення.

КАНЕШНЕ, давалася даволі напружана папрацаваць над прыёмам гасцей намесніку старшыні райсавета В.В. Косміч, загадчыцы аддзела культуры райвыканкама Г.Б. Мар’інай, супрацоўнікам музея і іншым культуротнікам, старасце хору ветэранаў вайны і працы П.А. Дабрыцу, намеснікам старшыні гарсавета — Л.М. Гарбатоўскай і гарвыканкама — Л.А. Молчан. У розных арганізацыйных пытаннях дапамаглі Ірына Вітальдэўна і Валянцін Антонавіч Гецы, за што ім вялікі дзякуі. Але ўсе турботы былі ўзнагароджаны пранікнёнымі словамі, якія выказала Іегудзіт Грыншлаг:

— Мае вапскі вьехалі з Лунінца яшчэ да вайны, калі мне было толькі 5 гадоў. Усё свядомае жыццё я пражыла ў Ізраілі, не ведаю ні рускай, ні польскай мовы, якой свабодна валодаюць мае старэйшыя землякі. Ніколі не адчувала свайго дачынення да гэтага горада, месца нараджэння для мяне было нейкай абстракцыяй. Пасля такога шчырага прыёму на Лунінецчыне я зразумела пацудзіць настальгіі, суму па радзіме. І цяпер я заўсёды буду думаць пра Лунінец, як пра роднае месца, дзе мяне чакаюць родныя людзі.

Т. КАНАПАЦКАЯ.

НА ЦДЫМКАХ: „Няма нічога смачней за вадку з роднага калодзежа!” — перакананы Доў Левін; рэдкія старажылы правядуць такую цікавую экскурсію па старым Луніныцы, як В.А. Гец; члены дэлегацыі з Ізраіля пасля прыёму ў райсавета.

Фота В. ГЕЦА і Р. ЖУКА.